

## POSTANOWIENIE

Dnia 31 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z wniosku B.P.  
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.  
o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń  
Społecznych w dniu 31 października 2018 r.,  
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] w  
z dnia 7 grudnia 2016 r., sygn. akt III AUa [...] /16,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz adw. K.P. kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł, powiększoną o stawkę należnego podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

## UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 7 grudnia 2016 r., III AUa [...] /16, Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację wnioskodawcy B.P. od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. z dnia 21 października 2014 r. w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O. o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, wobec niespełnienia przez wnioskodawcę przesłanek określonych w art. 57 i 58 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U.

z 2018 r., poz. 1270 ze zm.; dalej jako „ustawa emerytalna”). Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia Sądu pierwszej instancji oparte m.in. na dowodach z opinii lekarzy biegłych sądowych: pulmonologa i diabetologa. Biegli wydali stanowcze i jednoznaczne w treści opinie, w których stwierdzili, że rozpoznane u wnioskodawcy schorzenia, przebiegają w takim stopniu nasilenia, który powoduje u niego częściową niezdolność do pracy, jednakże niezdolność ta nie powstała wcześniej niż przed dniem 1 września 2013 r. Biegli rozpoznali u wnioskodawcy przewlekłą obturacyjną chorobę płuc kategoria D według GOLD, cukrzycę II stopnia leczoną lekiem doustnym, polineuropatię cukrzycową, otyłość znacznego stopnia. Biegły pulmonolog wskazał, że trwała częściowa niezdolność wnioskodawcy do pracy powstała od 1 września 2013 r., a jej trwanie przewidywał na okres 2 lat. Natomiast biegła diabetolog uznała, że z przyczyn diabetologicznych wnioskodawca nie może być uznany za niezdolnego do pracy. Biegła podkreśliła, że wnioskodawca pozostaje w leczeniu, które gwarantuje mu brak niezdolności do pracy z przyczyn diabetologicznych.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości skargą kasacyjną pełnomocnik wnioskodawczyni, zarzucając nieważność postępowania – art. 379 pkt 5 k.p.c. w związku z art. 117 § 2, 4 i 5 k.p.c. przez „pozbawienie skarżącego możliwości obrony swych praw na skutek nieuwzględnienia jego wniosku o ustanowienie adwokata z urzędu w sytuacji, w której udział profesjonalnego pełnomocnika był nie tylko potrzebny, ale i niezbędny dla prawidłowego toku sprawy z uwagi na wykształcenie wnioskodawcy, jego nieporadność procesową szczególnie ze względu na istniejącą u niego poważną chorobę oraz zaostrzenie jej stanu (...)”, naruszenie przepisów postępowania - art. 210 § 2<sup>1</sup> k.p.c. w związku art. 217 k.p.c., art. 232 k.p.c. oraz art. 5 k.p.c. i art. 212 § 2 k.p.c., przez „zaniechanie przez Sąd Okręgowy i Sąd Apelacyjny pouczenia strony występującej w sprawie bez adwokata o ciążących na niej obowiązkach, przysługujących uprawnieniach oraz konsekwencjach związanych z beczynnością strony, jak również o celowości ustanowienia pełnomocnika procesowego z uwagi na nieporadność wnioskodawcy, które to uchybienie spowodowało ograniczenie inicjatywy dowodowej wnioskodawcy (...), co skutkowało oddaleniem odwołania od decyzji organu rentowego, a następnie oddaleniem apelacji ubezpieczonego”, art. 233 § 1 k.p.c., art. 285 § 2 k.p.c. w

związku z art. 286 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 232 k.p.c. poprzez „wydanie orzeczenia z przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów, na podstawie oddzielnej oceny opinii biegłych oraz nie podjęcia inicjatywy dowodowej z urzędu co w konsekwencji doprowadziło do nieprzeprowadzenia dowodu z łącznej opinii biegłych różnych specjalności lub dowodu z opinii biegłego innej specjalności np. z zakresu medycyny pracy celem stwierdzenia, czy suma wszystkich schorzeń stwierdzonych u ubezpieczonego wskazuje na utratę przez niego całkowicie lub częściowo niezdolności do pracy i w jakim okresie ona powstała”, art. 217 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez „nierozstrzygnięcie przez Sąd Apelacyjny w [...] wniosku apelującego o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii innych biegłych na okoliczność niezdolności do pracy”. Pełnomocnik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, wraz z orzeczeniem o kosztach zastępstwa procesowego z urzędu, które nie zostały pokryte w całości ani w części.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na nieważność postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.) oraz istotne zagadnienia prawne wymagające udzielenia odpowiedzi: - „Czy na podstawie art. 232 k.p.c. Sąd pierwszej instancji lub Sąd odwoławczy jest zobowiązany dopuścić z urzędu dowód z biegłego z zakresu medycyny sądowej lub łącznej opinii biegłych opiniujących oddzielnie w sprawie o możliwości nie zdolności do pracy w sytuacji, gdy odwołujący się cierpi na więcej niż jedno schorzenie, które oceniane osobno nie powodują całkowitej niezdolności do pracy lub też jedynie jedno z nich powoduje częściową niezdolność do pracy?”, oraz „Czy nierozpoznanie wniosków dowodowych zawartych w apelacji przez Sąd drugiej instancji stanowi naruszenie przepisów art. 227 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy?”

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W myśl art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Na wstępie należy rozważyć podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut nieważności postępowania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że pozbawienie strony możliwości obrony swoich praw jako podstawa nieważności postępowania określona w art. 379 pkt 5 k.p.c. to sytuacje, w których z powodu wadliwości procesowych, będących skutkiem naruszenia konkretnych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego strona nie mogła brać udziału i nie brała udziału w postępowaniu lub w jego istotnej części (por. wyrok SN z dnia 6 marca 1998 r. (III CKN 34/98, Prok. i Pr. 1999 nr 5, poz. 41). W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest także stanowisko, że odmowa ustanowienia pełnomocnika z urzędu co do zasady nie jest pozbawieniem możliwości obrony i nie powoduje nieważności postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c., jak również nie musi oznaczać naruszenia art. 6 Konwencji z dnia 4 listopada 1950 r. o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności - Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 - (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 1999 r., II UKN 418/98, OSNAPiUS 2000 nr 9, poz. 359, z dnia 25 listopada 2004 r., III UK 167/04, niepublikowane oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2004 r., III UK 167/04, niepublikowane). Również naruszenie art. 5 k.p.c. przez niepouczenie osoby głęboko chorej psychicznie o konieczności ustanowienia pełnomocnika w procesie nie musi powodować nieważności postępowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2005 r., II UK 271/04, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 95). W judykaturze wyrażono także pogląd, że nie uzasadnia zarzutu nieważności postępowania wynikającej z art. 379 pkt 5 k.p.c. okoliczność, że strona z powodu niewiedzy nie zgłosiła dowodów w celu wykazania zasadności swego żądania (por. wyrok z dnia 18 lutego 2003 r., II UK 120/02, niepublikowany), a także nieprzeprowadzenie przez sąd pracy dowodu z urzędu (por. postanowienie z dnia 20 maja 2003 r., I PK 95/03, niepublikowane). Wskazać należy również, że zarzut nieważności postępowania z przyczyny, o której mowa w art. 379 pkt 5 k.p.c., może nie być uwzględniony, jeżeli z akt rozpoznawanej sprawy jednoznacznie wynika, że strona skarżąca uczestniczyła w postępowaniu i nie była pozbawiona możliwości korzystania z

przysługujących jej praw (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004 r., III SK 29/04, niepublikowany), nawet w sytuacji, gdyby wcześniej doszło do naruszenia przez sąd przepisów procesowych (por. wyrok z dnia 10 marca 1998 r., I CKN 524/97, Prok. i Pr. z 1999 r. nr 5, poz. 43). Ponadto w przedmiotowej sprawie kwestię nieważności postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.) na skutek zażalenia organu rentowego badał Sąd Najwyższy, który postanowieniem z dnia 13 kwietnia 2016 r. II UZ 68/15 uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 7 lipca 2015 r., uznając, że wnioskodawca nie został całkowicie i zupełnie pozbawiony możliwości obrony swoich praw w rozumieniu art 379 pkt 5 k.p.c. W obliczu powyższego brak zatem podstaw do uznania, że wnioskodawca w toku postępowania sądowego był pozbawiony możliwości obrony swoich praw.

Z kolei za istotne zagadnienie prawne uznaje się zagadnienie dotychczas niewyjaśnione i nierozwiązane w orzecznictwie, a więc cechujące się nowością, którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. W utrwalonym orzecznictwie przyjmuje się, że powołanie się na tę okoliczność wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania, dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (por. postanowienia: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11, z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51, z dnia 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, LEX nr 180841). W sytuacji gdy podstawą wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania jest potrzeba wykładni przepisów prawa, konieczne jest określenie, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Wypada również dodać, że podobnie jak w przypadku gdy podstawą wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest występujące w sprawie zagadnienie prawne (art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 k.p.c.), nie zachodzi ona, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, brak nadto okoliczności uzasadniających zmianę

tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNAPiUS – wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

Odnosząc się do prezentowanych w skardze kasacyjnej zagadnień prawnych należy przypomnieć, co wielokrotnie podkreślał Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie, że specyfika dowodu z opinii biegłego polega m.in. na tym, że jeżeli taki dowód już został przez sąd dopuszczony, to stosownie do art. 286 k.p.c., opinii dodatkowego biegłego można żądać jedynie "w razie potrzeby". Podniesione zarzuty naruszenia art. 286 k.p.c. nie mogą natomiast odnieść skutku, jeżeli wydane przez biegłych opinie wyjaśniają istotne dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności, a ich fachowość i rzetelność nie została w żaden sposób podważona. Przepis art. 286 k.p.c. nie przewiduje bowiem obowiązku uzupełnienia już sporządzonej opinii czy to na piśmie, czy też w formie ustnej do protokołu rozprawy w każdym wypadku. Z zawartej w nim regulacji nie wynika także dla sądu obowiązek dopuszczenia dowodu z kolejnej opinii innych biegłych. Przepis ten pozostawia sądowi decyzję, czy opinia wymaga dodatkowych wyjaśnień ze strony jej autora, a także, czy wyjaśnienia te powinny być złożone w formie ustnej czy w formie pisemnej. Obowiązek wezwania biegłego na rozprawę powstaje wówczas, kiedy sformułowania opinii nie są na tyle jasne i jednoznaczne, aby pozwalały na dokonanie na jej podstawie stanowczych ustaleń. W wyroku z 10 stycznia 2002 r., II CKN 639/99, Sąd Najwyższy trafnie stwierdził zaś, że potrzeba taka nie może być jedynie wynikiem niezadowolenia strony z niekorzystnego dla niej wydzwiku konkluzji opinii, lecz być następstwem umotywowanej krytyki dotychczasowej opinii. W przeciwnym bowiem razie sąd byłby zobligowany do uwzględniania kolejnych wniosków strony dopóty, dopóki nie zostałaby złożona opinia w pełni ją zadawalająca, co jest niedopuszczalne. W wyroku z dnia 21 listopada 1974 r., II CR 638/74 (OSPika 1975 nr 5, poz. 108), Sąd Najwyższy stwierdził, z kolei, że nie jest uzasadniony wniosek strony o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego, jeżeli w przekonaniu sądu opinia wyznaczonego biegłego jest na tyle kategoryczna i przekonująca, że wystarczająco wyjaśnia zagadnienia wymagające wiadomości specjalnych. W wyroku z dnia 15 lutego 1974 r., II CR 817/73 (LEX nr 7404) Sąd Najwyższy wyjaśnił natomiast, że do dowodu z opinii biegłego nie mogą mieć zastosowania wszystkie zasady prowadzenia dowodów, a w szczególności art. 217

§ 1 k.p.c. Nie można zatem przyjąć, że sąd jest obowiązany dopuścić dowód z kolejnych biegłych w każdym wypadku, gdy złożona opinia jest niekorzystna dla strony. W podobnym duchu Sąd Najwyższy wypowiadał się również w wyrokach: z dnia 18 lutego 1974 r., II CR 5/74 (Biuletyn SN 1974 Nr 4, poz. 64) i z dnia 15 listopada 2001 r., II UKN 604/00 (PPiPS 2003 nr 9, s. 67).

Warto także zwrócić uwagę, w związku z podstawami skargi, że zgodnie z art. 398<sup>3</sup> § 1 pkt 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej może być naruszenie przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, z wyłączeniem zarzutów dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398<sup>3</sup> § 3 k.p.c.). Wyłączenie to oznacza pozbawienie stron możliwości kwestionowania prawidłowości dokonanych przez sąd ustaleń poprzez odnoszący się do sfery oceny i wnioskowania zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2010 r., II CSK 372/09, LEX nr 577688).

Z tych względów na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c., określając taryfowe wynagrodzenie pełnomocnika zgodnie z § 15 ust. 2 oraz § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r., poz. 1714 ze zm.).